

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران
دسیرخانز دیدهبانی سلامت

مرکز دانش تصادفات و حوادث ترافیکی

بار بیماری ناشی از تصادفات ترافیکی در ایران (Burden of Disease: DALYs, YLL, YLD)

بار کلی بیماری‌ها و آسیب‌ها ناشی از حوادث ترافیکی در ایران بر اساس داده‌های IHME، WHO، GBD و داده‌های ملی چگونه است و سهم RTI در سال‌های عمر سالم از دست‌رفته چه میزان است؟

پیام‌های اصلی

- در ایران، بار بیماری ناشی از تصادفات ترافیکی حدود ۱.۳ میلیون سال عمر سالم از دست‌رفته (DALY) در سال ۲۰۲۱ برآورد شده است؛ که تقریباً برابر با ۱۳۰۰ DALY به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ نفر جمعیت می‌باشد.
- این مقدار بالاتر از میانگین جهانی با ۵۳۵ DALY به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ نفر و میانگین منطقه مدیترانه شرقی با ۸۵۰ DALY به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ نفر بوده است.
- گروه‌های پرخطر از جهت بیشترین سهم از بار بیماری ناشی از تصادفات ترافیکی در ایران و جهان شامل مردان جوان (۱۵-۲۹ سال) و سالمندان بالای ۷۰ سال هستند.

مقدمه

حوادث ترافیکی یکی از مهم‌ترین علل مرگ زودرس و ناتوانی طولانی‌مدت در جهان و ایران محسوب می‌شوند و بیش از ۹۰ درصد مرگ‌های جاده‌ای در کشورهای با درآمد کم و متوسط رخ می‌دهد. این حوادث بار سنگینی بر نظام‌های سلامت وارد می‌کنند و پیامدهای اجتماعی-اقتصادی گسترده‌ای دارند، از این رو تحلیل بار بیماری برای سیاست‌گذاری مؤثر در این حوزه ضروری است. بار بیماری مفهومی است که میزان اثرات منفی بیماری‌ها و آسیب‌ها بر سلامت جمعیت را نشان می‌دهد و معمولاً با شاخص‌هایی مانند سال‌های عمر سالم از دست‌رفته (DALY)، سال‌های از دست‌رفته عمر به دلیل مرگ زودرس (YLL) و سال‌های زیسته با ناتوانی (YLD) اندازه‌گیری می‌شود. این شاخص‌ها ترکیبی از مرگ زودرس و زندگی با ناتوانی هستند و به سیاست‌گذاران امکان می‌دهند تا بار نسبی بیماری‌ها و آسیب‌ها را در جمعیت‌های مختلف مقایسه کرده و اولویت‌های مداخله‌ای را تعیین کنند. اهمیت این رویکرد در آن است که مبنای علمی برای تخصیص منابع، طراحی برنامه‌های پیشگیرانه و درمانی و ارزیابی اثربخشی سیاست‌های سلامت فراهم می‌سازد.

روش تهیه این مستند

این مستند بر پایه مرور سریع (Rapid Review) تدوین شده و داده‌ها از پایگاه‌های معتبر بین‌المللی مانند WHO، GBD و IHME به همراه اطلاعات ملی ایران گردآوری شده است؛ همچنین مرورهای نظام‌مند معتبر نظیر Cochrane و گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی از جمله UNRSF (United Nations Road Safety Fund) مورد بررسی قرار گرفته‌اند. بازه زمانی بررسی از سال ۲۰۰۰ به بعد انتخاب شده تا روندهای دو دهه اخیر پوشش داده شود و سطح شواهد (Level of Evidence) در انتخاب منابع لحاظ شده است تا اطلاعات و مستندات بر اساس اعتبار علمی و کیفیت آنها اولویت‌بندی شوند. معیارهای ورود شامل مطالعات و گزارش‌هایی بوده که به‌طور مستقیم به بار بیماری ناشی از تصادفات ترافیکی (DALY، YLL، YLD) پرداخته‌اند، داده‌های کمی معتبر ارائه کرده‌اند و از سطح شواهد قابل قبول برخوردار بوده‌اند.

- بار جهانی بیماری ناشی از تصادفات ترافیکی حدود ۴۲ میلیون سال عمر سالم از دست رفته (DALY) در سال ۲۰۲۱ بوده است؛ که تقریباً برابر با ۵۳۵ DALY به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ نفر جمعیت می باشد.
- بار بیماری ناشی از تصادفات ترافیکی در جهان بین سال های ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۱ حدود ۳۰ درصد کاهش داشته است، اما همچنان یکی از ۱۰ علت اصلی بار بیماری باقی مانده است.
- در منطقه مدیترانه شرقی (EMR)، بار بیماری ناشی از تصادفات ترافیکی حدود ۷ میلیون DALY در سال ۲۰۲۱ برآورد شده است؛ که تقریباً برابر با ۸۵۰ DALY به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ نفر جمعیت می باشد. روند بار بیماری در این منطقه طی سه دهه اخیر حدود ۴۰ درصد کاهش نشان می دهد، اما سطح آن همچنان بالاتر از میانگین جهانی است.
- در ایران، بار بیماری ناشی از تصادفات ترافیکی حدود ۱۰۳ میلیون DALY در سال ۲۰۲۱ بوده است؛ که تقریباً برابر با ۱۳۰۰ DALY به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ نفر جمعیت می باشد. این مقدار بالاتر از میانگین جهانی و میانگین منطقه مدیترانه شرقی است.
- گروه های پرخطر در ایران مشابه جهان هستند: مردان جوان (۱۵-۲۹ سال) و سالمندان بالای ۷۰ سال بیشترین سهم از بار بیماری ناشی از تصادفات ترافیکی را دارند.
- در سطح استانی، بار بیماری ناشی از تصادفات ترافیکی در سال ۲۰۱۹ در استان تهران کمترین مقدار (۳۰۳.۸ DALY به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ نفر جمعیت) و در استان سیستان و بلوچستان بیشترین مقدار (۲,۲۸۶.۸ DALY به ازای هر ۱۰۰,۰۰۰ نفر) گزارش شده است؛ این اختلاف بیانگر نابرابری بین استان های کشور است.

شکاف های دانشی در کشور

- کمبود مطالعات اپیدمیولوژیک درباره آسیب های غیرمرگبار و ناتوانی های طولانی مدت حوادث ترافیکی.

منابع

1. GBD Collaborative Network. Global Burden of Disease Study 2021 (GBD 2021) Results. Seattle (WA): Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME); 2024. Available from: <https://ghdx.healthdata.org/gbd-2021>
2. World Health Organization. Road traffic injuries: fact sheet. Geneva: WHO; 2023 Dec 13. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/road-traffic-injuries>
3. United Nations Road Safety Fund. Annual Report 2024. New York: United Nations; 2025. Available from: <https://roadsafetyfund.un.org/resources/-2024annual-report>
4. Beyer FR, Ker K. Street lighting for preventing road traffic crashes and injuries. Cochrane Database Syst Rev. 1;2009;CD004728. doi:14651858/10.1002.CD004728.pub2
5. Sadeghian Tafti MR, Ostovar A, Saeedi Moghaddam S, Shobeiri P, Ehrampoush MH, Salmani I, et al. Burden of road traffic injuries in Iran: a national and subnational perspective, 2019–1990. Inj Prev. 2022 Dec 22. doi:10.1136/ip-044677-2022. Available from: <https://injuryprevention.bmj.com/content/early/22/12/2022/ip044677-2022.full.pdf>

گزاره‌برگ حاضر توسط مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران تهیه شده است.

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران، سازمانی است که برای دیده‌بانی وضعیت سلامت، تولید و ترویج به‌کارگیری شواهد علمی مورد نیاز برنامه‌ریزان و سیاستگذاران سلامت در سطح ملی ایجاد شده است. تمرکز اصلی فعالیت‌های مؤسسه بر روی نتایج و پیامدهای اقدامات و مداخلات انجام شده در حوزه سلامت است. مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران در تلاش است با عمل به رسالت خود به‌عنوان دیده‌بان سلامت کشور با استفاده از همه توان دانشی داخل کشور و به‌کارگیری ظرفیت‌های بین‌المللی، ضمن پیش‌بینی روندها و رصد شاخص‌های نظام سلامت؛ با استفاده از تجربیات سایر نظام‌های سلامت، مداخلات مؤثر برای اصلاحات در نظام سلامت را طراحی و توصیه کند و در صورت اجرای آن‌ها به ارزیابی و پایش مداخلات می‌پردازد. از سویی به‌عنوان مرجع و مشاور تأمین شواهد علمی تصمیم‌گیران سلامت در کشور و دیده‌بانی منطقه شناخته شده و از این طریق مجریان و متولیان حوزه سلامت را در دستیابی به جامعه سالم یاری می‌کند.

بلوار کشاورز، خیابان وصال شیرازی،
خیابان بزرگمهر شرقی، پلاک ۷۰

nihr.tums.ac.ir